

Nr 405.

Av herr **Lübeck**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 297, angående förvärfvande för kronans räkning av aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m.

I nådig proposition nr 297 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna ett av vattenfallsstyrelsen träffat preliminärt avtal om inköp av samtliga aktier i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag för ett pris av 4,000,000 kronor, varjämte staten skulle övertaga betalningsansvaret för bolagets obligationslån å 1,500,000 kronor. Vidare skulle staten för lösa inventarier erlägga 17,642 kronor 27 öre, men å andra sidan disponera bolagets balanserade vinstmedel, sammanlagt 182,855 kronor 77 öre. — I förbigående må anmärkas, att dessa vinstmedel icke härröra endast från 1917, då vinsten enligt det bifogade provisoriska bokslutet synes ha utgjort 167,663 kronor 19 öre, utan därjämte innefattar samtliga nettovinster från 1914, 1915 och 1916, uppgående endast till resp. 6,265 kronor 74 öre, 7,869 kronor 88 öre och 1,056 kronor 96 öre. Vinstmedlen för 1917 hava beräknats utan hänsyn till avskrivningar, som ansetts böra upptagas till 100,000 kronor, varför nettovinsten således utgör 67,663 kronor 19 öre. — Slutligen skall staten med intill 500,000 kronor svara för den krigskonjunkturskatt, som på grund av transaktionen eventuellt kan komma att påföras aktieägarne. Då de av vattenfallsstyrelsen anförda skälen, för att sådan skatt ej skulle behöva utgå, kanske icke befinnas hållbara, synes man böra utgå från att statens kraftverk belastas även med nämnda 500,000 kronor.

Totalkostnaden pr 1 januari 1918 skulle under sådana förhållanden bliva omkring 5,940,000 kronor eller för installerade 3,595 kilowatt ej mindre än cirka 1,650 kronor pr kilowatt, och aktierna betalas med cirka 4,440,000 kronor eller ungefär tre gånger parivärdet.

Då likväl vattenfallsstyrelsen varmt förordat och Kungl. Maj:t, ehuru synbarligen med tvekan, tillstyrkt detta inköp, har det skett under åberopande

att räntabiliteten år 1920, om kraftinkomsterna då efter en planerad installation av ytterligare 900 kilowatt ökats från nuvarande 324,000 till 495,000 kronor, skulle utgöra 5,7 % å då nedlagt kapital (utan krigskonjunkturskatt 6,3 %), och att köpet således icke innebure någon ekonomisk uppoffring för staten,

att en väsentlig förbättring av räntabiliteten vore att påräkna längre fram, då de nu gällande kontrakten huvudsakligen med bruksindustriella anläggningar utgått (1932—1944), enär då med all sannolikhet högre kraftpris kunde ernås,

att en överenskommelse om samarbete mellan statens Älvkarlebynät och Virsbo—Ramnäs-nätet icke kunnat träffas på villkor, som vattenfallsstyrelsen ansett antagliga, och att köpet följaktligen vore nödvändigt för att tillgodose det ur allmän synpunkt viktiga kravet på enhetlig distribution inom en och samma bygd,

att genom inköpet en enligt uppgift ifrågasatt försäljning till Bergslagens gemensamma kraftförvaltning skulle förhindras.

I det följande skola dessa motiv såvitt möjligt granskas.

De till grund för räntabiliteten beräknade inkomsterna år 1920 kunna på grund av den kungl. propositionen icke närmare bedömas. Emellertid synes den uppgivna vattenföringen i Kolbäcksan genomgående vara något högre, än vad som under ett flertal år beräknats vid Fagersta bruk, med hänsyn även till ökningen i nederbördsområde samt sjön Åmänningens magasin. I stället för uppgivna vattenmängder minimum 12, nio månader 18 och sex månader 25 kubikmeter pr sekund skulle sålunda erhållas respektive 10,5, 17 och 21,5 kubikmeter pr sekund.

Då maximibelastningen år 1917 uppgick till endast 2,700 kilowatt, medan de kontrakterade kraftbeloppen sammanlagt utgjorde 3,650 kilowatt, är detta icke med säkerhet att enbart tillskriva utjämning i belastningen, utan kan också väsentligen bero på, att någon större abonnent icke varit i tillfälle att uttaga hela sitt kraftbelopp, ehuru betalning därför utgått, vilket sålunda skulle i motsvarande grad minska den för 1920 beräknade inkomstökningen.

I fråga om utgifterna synes kostnaden för personal, underhåll och förbrukningsmaterial år 1920 vara lågt upptagen med hänsyn till ökade lönebehof och beräknad utveckling av kraftförsäljningen.

Avsättningen till förnyelsefond har upptagits till 50,000 kronor efter år 1920. År 1915 har bolaget ansett sig böra avskriva cirka 69,000 kronor, år 1916 cirka 72,000 kronor och år 1917 som nämnt 100,000 kronor. Under sådana förhållanden och av andra skäl torde en avsätt-

ning efter år 1920 av endast 50,000 kronor till förnyelsefonden vara för låg.

I vattenfallsstyrelsens utredning beräknas efter år 1920 ett tillskott av reservenergi om 1 à 1,5 miljoner kilowatt pr år vara erforderligt. Sistnämnda siffra lär ungefär motsvara behovet under ett normalår, men det genomsnittliga behovet av reservenergi torde ställa sig väsentligt högre. Bland utgifterna finnas inga som helst kostnader för reservenergi upptagna, ehuru nuvarande abonnenter enligt gällande kontrakt icke torde vara skyldiga betala tilläggsavgifter för reservkraft; därom föreligger åtminstone ingen upplysning i utredningen.

På anförda skäl synes driftöverskottet och därmed räntabiliteten även efter 1920 komma att ställa sig icke obetydligt sämre än vattenfallsstyrelsen beräknat, såvitt av utredningen i den kungl. propositionen framgår. Att räkna med en höjning av abonnenternas kraftpris om 15 à 25 år härefter torde icke vara lämpligt eller med klok förtänksamhet förenligt.

Vad därefter angår kravet på »enhetlig distribution inom en och samma bygd», är det visserligen påtagligt, att det ifrågavarande kraftnätets huvudsträckning skulle på ett i stort sett tillfredsställande sätt förena Älvkarlebynätets norra och södra huvudgrenar. Men detta kan, såsom tidigare avsetts, också ske genom en direkt ledning och utgör i och för sig icke något skäl för inlösen till uppenbart överpris. Virsbo—Ramnäs-nätet arbetar för övrigt icke med samma spänning som Älvkarlebynätet (33,000 respektive 40,000 volt), varför transformering ändock erfordras. Huruvida genom köpet en enhetlig distribution inom »en och samma bygd» skulle i särskild grad skapas, måste för övrigt anses tveklaktigt, då Virsbo—Ramnäs-bolaget, som jämte andra vattenverk i Kolbäcksån preliminärt anslutit sig till Bergslagens kraftförvaltning, genom försäljningen skulle undandragas denna mycket naturliga samverkan med därav följande extra kostnader för övriga anslutna bruksindustrier m. fl. Att detta ur nationalekonomisk synpunkt icke betydelselösa förhållande av vattenfallsstyrelsen som affärsdrivande verk förbises, må anses förklarligt, men från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida synes det förtjäna beaktande, liksom också den omständigheten, att statens och kommunernas skatteinkomster från bolaget borttagas.

Det för vattenfallsstyrelsen av allt att döma mest vägande skälet för inköp synes vara den uppgivna risken för nätets försäljning till Bergslagens kraftförvaltning. Det finnes emellertid grundad anledning antaga, att ett dylikt inköp av kraftförvaltningen icke eftersträfvats samt att förvaltningens intressenter under inga förhållanden funnit skäligt eller möjligt att betala ett pris närmelsevis så högt som det nu ifrågasatta.

Den ur såväl allmän synpunkt som med hänsyn till statens affärsintressen riktiga lösningen synes vara, att Virsbo—Ramnäs-nätet fortsättningsvis anslutes till Bergslagens kraftförvaltning samt att mellan denna och Älvkarlebyverket träffas lämpligt avtal om en samverkan, för vilken man från vattenfallsstyrelsens sida tidigare förklarat sig intresserad och som ju befunnits med fördel tillämplig för statens kraftverk å andra håll. Därmed vinnes framför allt, att kraftprisen i Bergslagen icke onödigtvis drivas i höjden, såsom följderna ofelbart skulle bli, om det Virsbo—Ramnäs-aktierna nu åsatta överpriset skulle av staten godkännas. Tendenser i sådan riktning hava redan på grund av det preliminära avtalet framträtt.

Någon risk eller olägenhet för staten av att avböja det föreslagna inköpet till nu ifrågasatt pris synes icke föreligga. Tidpunkten synes icke heller vara lämplig för statsutgifter, som icke kunna anses vara i större grad nödvändiga.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer jag vördsamt,

att riksdagen icke måtte godkänna det i Kungl. Maj:ts proposition nr 297 föreslagna inköpet av samtliga aktier i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag.

Stockholm den 2 maj 1918.

Sven Lübeck.
